Ο ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΣ ΣΜΥΡΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Μιὰ Ζωὴ ἀφιερωμένη στὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος

Ἀπευθύνει πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον ἐκκλήσεις ἐξόδου εἰς τὸν πόλεμον

54ον

Τὸ Πατριαρχεῖον ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἔχασε τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχύν του. Οἱ ὀρθόδοξοι πρεσβευταὶ ἀπέφευγαν νὰ ἐπισκέπτωνται τὸν Πατριάρχη γιὰ νὰ μὴ τὸν ἐκθέσουν στὴν δυσμένεια τῶν Τούρκων. Αἱ ἐκθέσεις ἐξ ἄλλου τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὶς πρεσβεῖες σπανίως εὕρισκαν συνέχεια. Τρόπος ἐπεμβάσεων καὶ διαβημάτων δὲν ὑπῆρχε καὶ ὁ γηραιὸς Πατριάρχης Γερμανὸς ὁ Ε' ἀντιμετώπιζε μὲ ἀπόγνωση τὴν θύελλα. Ὡρισμένα διαβήματα τοῦ Πατριάρχου πρὸς τὸν πρεσβευτὴ τῆς Γερμανίας Βάγκεγχάϊμ ἔμειναν χωρὶς ἀποτέλεσμα διότι ὁ πρεσβευτὴς δὲν ἤθελε νὰ δώση στοὺς Τούρκους τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Φυσικὰ ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἦτο εἰς θέσιν οὔτε ν' ἀναγράψη κὰν χρονογραφῶν τὰ ὅσα συνέβαιναν εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ λογοκρισία εἶχεν ἐφαρμοσθῆ ἀκόμη καὶ πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Τουρκίας εἰς τὸν πόλεμο.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ὁ Χρυσόστομος εἶχε καταδικασθῆ εἰς ἀδράνειαν καὶ αὐτὸ ἦταν ἡ μεγαλείτερη ἀγωνία τῆς ζωῆς του. Κατ' ἐπανάληψιν ἦλθε εἰς διάστασιν μὲ τὸν Πατριάρχη καὶ ὑπῆρξε μάλιστα ὑπερβολικὸς ἴσως εἰς τὰς περὶ αὐτοῦ κρίσεις του, διότι ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ὀρθοδοξίας εἶχε στερηθῆ αὐτομάτως ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς εἰσόδου τῆς Τουρκίας στὸν πόλεμο, κάθε δικαιώματος καὶ κάθε πρωτοβουλίας.

Ἀλλὰ δὲν ἔμενε ἀδρανής. Ἡ σκέψις του ἐστρέφετο πάντοτε πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τῆς Μεγάλης Ἰδέας, εἰς τὴν ὁποίαν φανατικὰ ἐπίστευε. Μὲ ἀγωνιῶδες ἐνδιαφέρον προσπαθοῦσε νὰ πληροφορῆται νέα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὰ ὁποῖα ἦσαν σπανιώτατα, ἀλλὰ καὶ ἀόριστα. Ἐφημερίδες δὲν ἔφθαναν. Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ Ἑλληνικὴ πρεσβεία σπανίως ἐλάμβανε φάκελον ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἐξ ἄλλου κάθε ἐπίσημος ἐπαφὴ τοῦ Πατριαρχείου μὲ τὴν διπλωματικὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς Ἑλλάδος εἶχε διακοπῆ. Ταξιδιῶται δὲν ἔφθαναν. Μόνον ἔφευγαν μέσω Βουλγαρίας καὶ Ρουμανίας...

Τὴν 13ην Νοεμβρίου 1915 ἔφευγε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν δι' Ἀθήνας ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἔχασε τὴν εὐκαιρίαν ὁ Χρυσόστομος καὶ τοῦ παρέδωσε τὸ κάτωθι ὑπόμνημά του πρὸς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, τὸν ὁποῖον προέτρεπε νὰ λάβη ἐνεργὸν στάσιν καὶ νὰ ὁδηγήση τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν δρόμον τῶν πεπρωμένων της:

«Μεγαλειότατε,

»Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;». Ἀπευθύνομεν τὸ τεταραγμένον τοῦτο ἐρώτημα πρὸς Σέ, τὸν προσδοκώμενον ἀπὸ τόσων αἰώνων, ὡς τὸν Μεσσίαν τοῦ στενάζοντος ὑπὸ σκληροτάτην δουλείαν Γένους μας...»

«... Τί, μήπως πλανώμεθα εἰς τὴν προσδοκίαν καὶ πίστιν μας, ὅτι Σὺ εἶσαι ὁ ἀποκαθιστάων τὴν Βασιλείαν Μεσσίας τοῦ Γένους μας;

»...Ἰδοὺ τὸ παγκόσμιον τοῦτο φρικαλέον δρᾶμα, ἔνθα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ὥρμησαν ἀλλήλων, τὸ δρᾶμα, ἐνῶ ἑτέθη πρὸς τὸν ὅλεθρον καὶ ἐξόντωσιν ὑπὸ δοκιμασίαν ἡ ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ δύναμις τῶν λαῶν, τὸ δρᾶμα, ὅπου διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου κρίνονται, ἡ ζωτικότης, ἡ ἀκμή, ὁ πολιτισμὸς καὶ αἱ ὑπάρχουσαι ἀξίαι καὶ ἱκανότητες τῶν ἐθνῶν, τὸ δρᾶμα, καθ' ὃ θὰ καταπατηθῶσι καὶ θὰ διαγράφωσιν ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ὅσα κράτη δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν ὕπαρξίν των καὶ νέα σύνορα, χαραχθησόμενα διὰ τοῦ ξίφους, θ' ἀποτελέσωσιν εἰς τὸ μέλλον τὰ ὁρόσημα τῶν κρατῶν. Ἰδοὺ τὸ παγκόσμιον τοῦτο δρᾶμαβαίνει μὲ γιγαντιαῖα βήματα, ἂν ὄχι πρὸς τὴν λύσιν του, ἀλλὰ τοὐλάχιστον πρὸς τὸν κολοφῶνα τῆς τραγικῆς του θέσεως καὶ ἐξελίσσεται κατὰ τρόπον ἐμβάλλοντα ἡμᾶς εἰς τὰς ὑψίστας καὶ σοβαρωτάτας τῶν ἀνησυχιῶν δι' αὐτὴν τὴν ἐθνικήν μας ὕπαρξιν.

»Ἰδοὺ τὰ τοῦ μεγάλου τούτου πολιτικοῦ δράματος, ὅπου, μετὰ τῆς τύχης τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας θὰ κριθῆ πρώτιστα πάντων ἡ τύχη ἡμῶν ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ, συντελοῦνται ἐρήμην ἡμῶν, ἀφοῦ ὁ πρωταγωνιστὴς τοῦ δράματος τούτου, Ἑλληνικὸς λαός, ὁ δικαιούμενος νὰ ἔχῃ τὸν πρῶτον καὶ ἔσχατον λόγον ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ τῷ ἀποτελοῦντι τὴν ὀξυτάτην καὶ ἐσχάτην φύσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, δὲν ἐφάνη ἔτι ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ δὲν διεκδικεῖ πρὸ τοῦ στομίου τοῦ τηλεβόλου καὶ μὲ τὴν λόγχην εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἐθνικήν του κληρονομίαν καὶ τὴν ὑπὸ τὸν ἥλιον νέαν ἀκτινοβόλον θέσιν του· ἀφοῦ Σύ, δὲν σύρεις ἔτι τὸ ξίφος Σου...».

»...Τὶ βραδύνεις, Βασιλεῦ, καὶ δὲν ὁρμᾶς εἰς τὴν κατάκτησι τοῦ Θρόνου τοῦ Προπάτορός Σου ἐν τῇ Βασιλίδι τῶν πόλεων;

»Τὸ ἀπασχολήσαν ὅλην τὴν ὑφήλιον Ἀνατολικὸν ζήτημα, ἐν τῷ ὁποίῳ περιπλέκονται ὅλα τὰ μεγάλα Εὐρωπαϊκὰ ζητήματα, λύεται ὁριστικῶς διὰ τοῦ ξίφους.

»Ἐν Φαναρίῳ — Πατριαρχείοις, τῇ 13η Νοεμβρίου 1915.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Σμύρνης Χυσόστομος».

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1915 ἡ κατάστασις τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατέστη ἀφόρητος. Οἱ χριστιανοὶ ἐξετοπίζοντο ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Προποντίδος πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι ἐτροφοδοτοῦσαν τὰ συμμαχικὰ ὑποβρύχια. Διὰ τοὺς ἰδίους λόγους ἐξεκενώθησαν τὰ περισσότερα χωριὰ τῶν Μικρασιατικῶν παραλίων ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας κατοίκους των. Ἔγινε διάβημα τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ ἐδόθη ἀπάντησις ὅτι «αἱ μετακινήσεις γίνονται διὰ καθαρῶς στρατιωτικοὺς λόγους καὶ ἀφοροῦν τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Τουρκίας, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν συγχωρεῖται ξένη ἐπέμβασις».

Οἱ ἐκτοπιζόμενοι ἐστέλλοντο εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Ἐσκῆ Σεχὴρ καὶ κατόπιν εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ἐπίσης ἐστέλλοντο κατὰ χιλιάδας Ἕλληνες τοῦ Πόντου. Τὰ πένθιμα καραβάνια συνηντῶντο πολλὲς φορὲς στὰ βουνὰ τοῦ Ἐρζερούμ ἢ τῆς Σεβαστείας, τὰ ὁποῖα εἶχαν κατασπαρῆ ἀπὸ τὰ πτώματα γυναικῶν καὶ παιδιῶν, ὅσων δὲν εἶχαν τὴν ἀντοχὴν νὰ συνεχίσουν τὴν ἀτελείωτη καὶ μαρτυρικὴ πορεία.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἔφθαναν ὡς τραγικὴ ἀπήχησις ἕως τὴν Κωνσταντινούπολι, ὅπου ἐζοῦσαν ὑπὸ συνθήκας ἀναλόγους οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες. Ἡ τρομοκρατία, τῆς ὁποίας ὑπέρμαχοι ἦσαν καὶ οἱ Γερμανοὶ στρατιωτικοὶ παράγοντες, ἔφθασε στὸ κατακόρυφον. Οἱ Ἕλληνες στρατεύσιμοι προσπαθοῦσαν μὲ κάθε μέσον ν' ἀποφύγουν τὴν στρατολογίαν διότι ἤξευραν τὶ τοὺς περίμενε. Τότε συστηματοποιήθηκαν καὶ τὰ περίφημα «ταβὰν ταμπουροῦ» (τάγματα ὀροφῆς». Γι' ν' ἀποφύγουν τὴν βιαίαν σύλληψιν πολλοὶ Ἕλληνες στρατευσίμου ἡλικίας, εἶχαν κατασκευάσει εἰδικὲς κρύπτες στὶς ὀροφὲς τῶν σπιτιῶν, ὅπου ἐκρύπτοντο ἐπὶ μῆνες καὶ ἐπὶ χρόνια ὁλόκληρα. Ὑπάρχουν πολλοὶ Ἕλληνες οἱ ὁποῖοι ἐπέρασαν καὶ τὰ τέσσαρα χρόνια τοῦ παγκοσμίου πολέμου σ' αὐτὲς τὶς κρύπτες.

Κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ Χρυσόστομος κατέβαλλεν ἀπεγνωσμένας προσπαθείας νὰ ἐπικοινωνήση μὲ τὰς Ἀθήνας, γιὰ νὰ μπορέση νὰ ἐκθέση στὴν Ἑλληνικὴ κυβέρνησι τὴν κατάστασι καὶ νὰ τὴν ἐξωθήση νὰ βγῆ στὸν πόλεμο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Κρατῶν τῆς Συνεννοήσεως. Ἐπὶ τῆς 25 Μαρτίου τοῦ 1916 ἐπωφελήθη μιᾶς νέας εὐκαιρίας ποὺ τοῦ παρουσιάσθηκε κι' ἔστειλε πρὸς τὸν Κωνσταντῖνο δεύτερο ὑπόμνημα, τοῦ ὁποίου τὰ κυριώτερα σημεῖα ἔχουν ὡς ἑξῆς:

«Ἐν Φαναρίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῇ 25η Μαρτίου 1916.

»Μεγαλειότατε,

».....

»Ἡ βεβαίωσις ἐπὶ τοῦ κλήρου ὃς Σοὶ ἔλαχε καὶ τῆς ἀποστολῆς Σου, κυμαίνεται ἐν μέσῳ τῶν μεγαλειτέρων ἀντιθέσεων. Αἱ ἀπαιτητικώτεραι βλέψεις πρὸς λοιμπρὸν μέλλον ἐπιφυλασσόμενον τῇ φυλῇ μας διὰ τὸ μεῖζον καὶ ἐκλεπτότερον μέρος τοῦ Ἔθνους, ἐγγίζωσιν εἰς τὸ νὰ καθιερωθῶσιν εἰς πράγματα, ἐνῶ διὰ τοὺς ἄλλους, τοὺς μικροψύχους καὶ σκεπτικιστάς, εἰς τὸ νὰ ἐκφυλισθῶσιν ἀντιστρόφως πρὸς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξουσαν δυσφορίαν καὶ ἀγωνίαν ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐκπνέει ἡ ἐθνικὴ ψυχή, αἰσθανομένη ἑαυτὴν ἐν καταθλίψει

.....

»Ὅπως ἄλλοτε — καὶ δὲν παρῆλθε χρόνος πολύς — ἔλαβον τὸ βάρος νὰ ὑποβάλω τὸ ἐν λόγῳ θέμα ὑπὸ τὴν Βασιλικήν Σου κρίσιν, τολμῶ καὶ ἤδη, ἅπαξ ἔτι, νὰ Σὲ ἱκετεύσω, ὦ Βασιλεῦ, νὰ θελήσης νὰ πιστεύσης εἰς τὰς ἀφορώσας Σε προφητείας, αἵτινες μεταβάλλουσι τὴν ἐντολήν ἣν παρὰ Θεοῦ ἔλαβες εἰς ἐντολὴν ταύτης δι' ἣν εἶδες τὸ φῶς καὶ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὁποίας ἐκλήθης δι' ὀνόματος σεβαστοῦ ὑπεράνω παντὸς ἄλλου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Βυζαντίου:

'Ἡ ἐντολὴ αὕτη ἐνεπνεύσθη, προητοιμάσθη, ἐτράφη φιλοστόργως, μέχρι τῆς ἀνδρώσεώς Σου, διὰ τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν φλογερωτέρων εὐχῶν μας, ἐπὶ δεκατέσσαρας γενεάς, ἀπὸ τετρακοσίων ἐξήκοντα ἐτῶν. Ἡ σφραγὶς τοῦ Θεοῦ διακρίνεται ἐπὶ τοῦ μετώπου Σου.

.....

»Ναί, ὦ Βασιλεῦ, ἔξελθε ἐκ τῆς ἐπιφυλακτικότητός Σου καὶ ὁμίλησον ἀφόβως. Ἰδοὺ ἡμεῖς ἤδη διερχόμεθα ἡμέρας καθ' ἃς οὐδεὶς δύναται νὰ ἢ βέβαιος διὰ τὴν ἐπαύριον περὶ τῆς ὑπὸ τὸν ἥλιον θέσεως αὐτοῦ. Ἰδοὺ ὅτι καταπατοῦνται ἀσυστόλως αἷμε ταξὺ τῶν λαῶν συμβάσεις. Οὐδεὶς σεβασμὸς ἀπέναντι τῶν ἐπισήμως παραδεδεγμένων συμφώνων. Τὸ ρυθμίζον τὰς σχέσεις τῶν λαῶν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν δίκαιον ἐμηδενίσθη καταφανῶς. Δειρχόμεθα τὰς ταραχωδεστέρας ἃς ἐγνώρισεν ὁ κόσμος ἡμέρας ἀπὸ καταβολῆς χρόνου, καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, πᾶν ὅ,τι ὑπῆρξε, πᾶν ὅ,τι ἔζησε, φαίνεται ριπτόμενον ἐσαεὶ εἰς τὴν λήθην, ἐνῷ, ἐξ ἄλλου, πᾶν ὅ,τι προώρισται νὰ ἔλθῃ πρὸς διαδοχὴν διαφεύγει τὰς ἡμετέρας ἐρεύνας καὶ εἶναι ἀκόμη ἀόρατον καὶ ἄγνωστον.

.....

»Ἐγείρου, λοιπόν ὦ Βασιλεῦ, καί, ὡς ἔξαλλος Ἀλέξανδρος Μέγας, τάμε τὸν Γόρδιον δεσμόν, τὸν ὁποῖον αἱ αἰώνιοι καὶ ἀνεξερεύνητοι βουλαὶ τῆς Προνοίας ἔθεσαν πρὸ τῶν ποδῶν Σου. Ὀρθώσου ὑπεράνω τῶν στενῶν φόβων, φανοῦ ἄτρωτος ἐκ βελῶν συγγενῶν ἢ ἄλλων μικροψύχων. Οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν μὴ πιστεύσης ὅτι εἶναι δυνατὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ τηρήση τὴν οὐδετερότητά της. Ἐκοῦσα ἢ ἄκουσα, θᾶττον ἢ ἀράδιον, θέλει παρασυρθῆ εἰς τὴν παγκόσμιον θύελλαν θέλει ἀγωνισθῆ διὰ τὴν ὑπὸ τὸν ἥλιον θέσιν της. Ἡ Μεγαλειότης Σου εἶχε δίκαιον νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν κατέχει τις εἰμή, ὅ,τι εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἶναι εἰς θέσιν νὰ κατακτήσῃ. Δὲν πρόκειται πλέον, προκειμένου περὶ Ἑλλάδος, περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν θέσεων ἃς αὕτη κατέκτησεν, οὔτε περὶ τῆς συγκρατήσεώς της εἰς τὴν ἤδη ὑπὸ τὸν ἥλιον θέσιν της. Πρόκειται περὶ τῆς ἀνακτήσεως ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος τῆς πατρικῆς της κληρονομίας ἡ δὲ ἀμοιβὴ τῶν νέων ἀγώνων, εἰς οὓς αὕτη θὰ ριφθῆ καὶ τῶν νέων ἑκατομβῶν ἃς θὰ ἐπιβάλη εἰς ἑαυτήν, εἶναι ὁ χρυσοῦς θρόνος τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

»Εἶναι ἀνωφελὴς οὐτοπία τὸ νὰ φαντάζεταί τις ὅτι ἡμεῖς μόνοι θέλομεν μείνῃ ἀμέτοχοι τῆς τρομερᾶς σφαγῆς ἥτις ἀποτελεῖ, περιττὸν καὶ νὰ τὸ εἴπωμεν, ὕβριν κατὰ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀτιμάζει τὸν μείζονα καὶ φωτεινότερον τῶν αἰώνων. Ἀλλὰ ἡ πλήρωσις τῆς οὐτοπίας εἶναι τὸ νὰ πιστεύῃ τις, ὅτι, μετὰ τὴν θυσίαν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, θὰ ἐμέναμεν ἡμεῖς μόνοι ὡς θεραπευταί, ἀφοῦ δὲν θὰ εἴχομεν μετάσχει τῆς θυσίας. Θὰ ἦτο, βεβαίως, ἡ μεγαλειτέρα τῶν οὐτοπιῶν, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ἡ χονδροδεστέρα τῶν πλανῶν, νὰ περιμένωμεν ὠφελήματα, τηροῦντες οὐδετερότητα μέχρι τέλους μὲ τὴν παράδοξον δικαιολογίαν ὅτι συμφώνως πρὸς προγνωστικά, ἡ νίκη θὰ ἀποκλίνῃ ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν, τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων, καὶ οὐχὶ ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων τῶν Γάλλων, τῶν Ρώσσων καὶ τῶν Ἰταλῶν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι εἴμεθα ἀκόμη μακρὰν τῆς τελευταίας πράξεως τῆς τρομερᾶς αὐτῆς τραγῳδίας, τὸ φρικῶδες ἠφαίστειον εὐρίσκεται ἐν ἐκκρήξει, ἡ συμφορὰ βρυχᾶται καὶ νέαι ἑκατόμβαι προετοιμάζονται διὰ νὰ καλύψουν τὰ πολυάριθμα θέατρα τῆς δράσεως...

Ὁ Μητροπολίτης Σμύρνης
Χρυσόστομος»

Ὁ Χρυσόστομος ὑπεσημείωνεν εἰς τὸ δεύτερον αὐτὸ ὑπόμνημά του ὅτι «ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 25η Μαρτίου, σωτηρίῳ ἔτει 1916 ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, συμπιπτούσῃ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος μειὰ τῆς τοῦ «Ἀκαθίστου», δι' ἧς ἑορτῆς ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία μνημονεύει τὴν νίκην τῶν Βυζαντινῶν προγόνων μας ἐναντίον τῶν Ἀβάρων».

Εἶναι περιττὸν νὰ σημειωθῆ ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος, οὔτε εἰς τὸ πρῶτο, οὔτε εἰς τὸ δεύτερο ὑπόμνημα τοῦ Χρυσοστόμου ἔδωκε ἀπάντησι, μολονότι εἶναι γνωστὸν ὅτι παρεδόθησαν ἀσφαλῶς εἰς τὰ χέρια του.

ΑΥΡΙΟΝ: Ἐπιστροφὴ εἰς τὴν Σμύρνη!

Ἡ κίνησις τῆς ἀνεργίας

Ἀνεφέρθησαν χθὲς ἁρμοδίως 19 προσλήψεις ἀνέργων καὶ 9 ἀπολύσεις ἐργαζομένων.

ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΟΥΡΑΝΙΟΥ

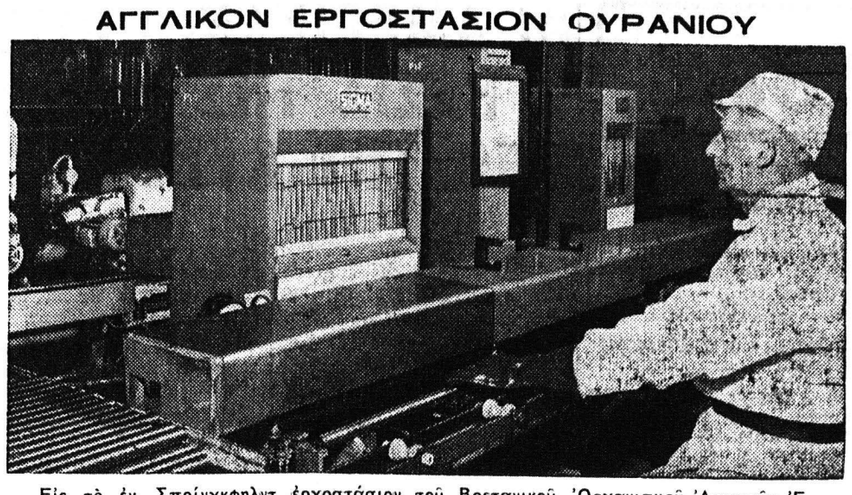

Εἰς τὸ ἐν Σπρίνγκφηλντ ἐργοστάσιον τοῦ Βρετανικοῦ Ὀργανισμοῦ Ἀτομικῆς Ἐνεργείας, μεταλλεύματα οὐρανίου μετατρέπονται διὰ χημικῆς ἐπεξεργασίας εἰς μέταλλον οὐρανίου διὰ τὴν κατασκευὴν στοιχείων καυσίμων. Ἀνωτέρω ἡ αἴθουσα ἐλέγχου ἑνὸς τμήματος τοῦ ἐργοστασίου

Τὰ ἀλατοῦχα ἐδάφη ἀποκαλύπτονται μὲ τὰς ἀεροφωτογραφίας

ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝ. Ἔρευναι καὶ πειράματα διεξαχθέντα ἀπὸ τὸ Ἀμερικανικὸν Ὑπουργεῖον Γεωργίας καὶ τὸν γεωργικὸν πειραματικὸν σταθμὸν τοῦ εἰδικοῦ κολλεγίου τοῦ Τέξας, διεπίστωσαν ὅτι μία ἐναέριος φωτογραφία μὲ ὑπερέρυθρον φίλμ καὶ βαθυκόκκινα φίλτρα εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῆ διὰ νὰ ἐξακριβώση μέχρι ποίου σημείου ἔχουν συσσωρευθῆ ἅλατα εἰς τοὺς βαμβακότοπους. Ἡ νέα μέθοδος ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀντικατάστασιν προγενεστέρως ἐν χρήσει μεθόδων αἱ ὁποῖαι, ἂν καὶ ἀκριβεῖς, ἀπήτουν χρόνον πολὺν καὶ ἐργαστηριακὴν ἀνάλυσιν πολλῶν δειγμάτων ἐδάφους.

Ἡ νέα μέθοδος, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατὴ ἡ ταχεῖα ἐξακρίβωσις τῆς ἁλμυρότητος τῶν ἐδαφῶν, θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς γεωργοὺς ὅπως ἀρχίσουν νὰ ἀξιοποιοῦν ἐνωρίτερον τὰς ὑφαλμύρους γαίας καὶ ἀποφύγουν ἔτσι μεγάλας ζημίας ἀπὸ τὴν κακὴν ἀπόδοσιν. Ἀναμένεται ὅτι ἡ μέθοδος αὐτὴ θὰ εἶναι ἰδιαιτέρως χρήσιμος εἰς τὰς ἀρδευομένας περιοχάς, ὅπως ὡρισμένα τμήματα τῆς κοιλάδος Ρίο Γκράντε εἰς τὸ Τέξας.

Κοτσύκη Θεάτρου — ΘΕΑΤΡΟΝ ΜΟΥΣΟΥΡΗ

«ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ»

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ κ. ΠΕΡΣΕΩΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥ

Αὐτὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἐρρίκου τοῦ 8ου ἔδωσε ἀφορμὴ σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ θεατρικὰ ἔργα. Κι' ἴσως νὰ βαρεθήκαμε καὶ νὰ τὰ βλέπωμε καὶ ν' ἀκοῦ με γι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο— τέρας ποὺ ἀπεδεκάτισε τίς γυναῖκες ποὺ συνάντησε στὸ διάβα του κι' ἀκόμα καὶ τοὺς πολύτιμους συνεργάτας του, ὅπως ἦταν αὐτὸς ὁ θαυμάσιος Τόμας Μὼρ, τὸ φωτεινὸ αὐτοάστερι τῆς ἀναγγεννήσης στὴν Ἀγγλία. Πολιτικὸς ἄξιος καὶ συγγραφεύς, διετέλεσε ἀρχικαγκελλάριος τοῦ Ἐρρίκου, τοῦ προσέφερε τεράστιες ὑπηρεσίες ἀλλὰ ἐπειδὴ τοῦ ἀρνήθηκε τὴν ἀναγνώρισί του ὡς ἀρχηγοῦ τῆς ἐκκλησίας ἐκαρατομήθηκε στὰ 1535. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὁ δημιουργός, μέσα σὲ τόσα ἄλλα ἔργα καὶ τῆς περίφημης «οὐτοπίας» ὅπου περιγράφει τὴν ὀργάνωσι καὶ τὴ ζωή φανταστικῆς πολιτείας ἀπόλυτης ἰσότητος καὶ κοινοχτημοσύνης τῶν ἀγαθῶν, εἶδε τὸ τέλος του ἐπάνω στὴ λαιμητόμο ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἀχάριστου βασιλιᾶ του.

Ὁ Ρόμπερτ Μπόλτ μὲ βάσι τὸν Ἐρρίκο τοποθετεῖ τὸ ἔργο του γύρω ἀπὸ τὴν φωτεινὴ αὐτὴ μορφή, τὸν Μὼρ καὶ τὴν κατάληξί του. Πρόκειται περὶ μιᾶς ἐργασίας ποιότητος, ὅπου ὁ θεατὴς καλεῖται νὰ δῆ, νὰ σκεφθῆ πολὺ καὶ νὰ συμπεράνη. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἂν καὶ κουραστικό, τὸ ἀνέχεσαι γιατί παρ' ὅλη τὴν ἱστορικότητά του, ἔχει στοιχεῖα εὐχάριστα ποὺ μεταβάλλουν τὴν βαρύτητα τῆς ἀτμόσφαιρας ποὺ προκαλοῦν γεγονότα γνωστά. Ἔπειτα εἶναι καλογραμμένο, ἔχει διάλογο μεστὸ καὶ ἐμπνευσμένο καὶ εἰκόνες συνεδεμένες ἄριστα μεταξύ των. Ὁ συγγραφεὺς μὲ τὸ λαμπρό του χρωστῆρα φώτισε τίς μορφές τῶν κυρίων προσώπων καὶ ἐξύψωσε δίκαια τὸν μάρτυρα Τόμας Μὼρ στὴ μνήμη καὶ κρίσι τῶν ἀνθρώπων. Ἡ συμπάθειά μας σιγὰ—σιγὰ καὶ σταθερὰ στρέφεται πρὸς τὸν ἥρωα αὐτὸν τῆς ἠθικῆς καὶ σ' αὐτὸν παραμένει ὡς τὸ τέλος. Τὸν δικαιώνουμε καὶ ἐγκρίνουμε ἀπόλυτα τὴν πολιτική του. Ὁ Ἐρρῖκος στέκεται πάλι στὸ περιθώριο καὶ μιὰ κακὴ μνήμη. Ὁ Μὼρ παρ' ὅλον ὅτι μποροῦσε νὰ ἀποκτήση περισσότερη εὔνοια ἀπὸ τὸν Βασιλιᾶ προτίμησε νὰ μὴν ὑποχωρήση, νὰ μείνη στίς ἀρχές του καὶ νὰ πεθάνη. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος γιὰ ὅλες τίς ἐποχές. Ὁ ἄνθρωπος μὲ συνείδησι, μὲ φιλότιμο. Στὴν ἐποχή μας ὅπου χάθηκαν οἱ στερρὲς συνειδήσεις κι' ὅπου μὲ τὸ πρῶτο τσουχτερὸ ἀεράκι ὅλα καταρρέουν, τὸ ἔργο αὐτὸ ἔρχεται ἐπάνω στὴν ὥρα του γιὰ νὰ διδάξη τὴν ἠθικὴ ὁμορφιὰ τῆς ἀκεραιότητας τοῦ ἀνθρώπινου χαρακτῆρα. Τίποτα δὲν μετέβαλε τὸν Μὼρ. Οὔτε οἱ βασιλικὲς ὑποσχέσεις, οὔτε οἱ ἀπειλές. Ἡ συνείδησί του ἦταν γερὴ κι' ἀκέραιη. Καὶ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μεταβληθῆ. Ὁ Τόμας Μὼρ μὲ τίς σοσιαλιστικὲς ἀπόψεις περὶ ἀνθρώπινης εὐδαιμονίας σὲ μιὰ χώρα ἀπόλυτα δημοκρατική, ὅπου ὅλοι θὰ πρέπει γιὰ νὰ εὐτυχήσουν, νὰ αἰσθάνωνται καὶνὰ συμπεριφέρωνται σὰν ἴσοι δὲν ἦταν ποτὲ δυνατὸ νὰ δεχτῆ τὴν αὐταρχικὴ ἐντολὴ τοῦ Ἐρρίκου νὰ παραδεχτῆ καὶ νὰ διακηρύξη τὴ βασιλεία του ἀρχηγὸ τῆς ἐκκλησίας καταργώντας τὸν Πάπα. Συνειδητὸς καὶ πολὺ εὐσεβής ἀλλὰ καθάριος στὴν ψυχὴ καὶ περισσότερο ἄνθρωπος ποὺ δὲν παραδέχονταν τὸν αὐταρχισμὸ ἀρνήθηκε. Κι' ἀρνήθηκε ὡς τὸ τέλος. Αὐτὸν ζήλεψε ὁ συγγραφεὺς κι' αὐτὸν δραματοποίησε στὸ ἔργο του αὐτό. Ἡ μορφὴ τοῦ ἥρωα παραδίδεται ὁλοζώντανη στὸ θέατρο καὶ στοὺς σημερινοὺς θεατές, ποὺ παίρνουν ἕνα θαυμάσιο μήνυμα. Σπανίζουν αὐτοί οἱ ἄνθρωποι στὸ κύλισμα τῶν αἰώνων. Ἀναρρωτιέμαι ἂν μετὰ τὸν Σωκράτη ποὺ προτίμησε τὸ κώνιο ἀπὸ τοῦ νὰ παραδεχτῆ τὸ σφάλμα του, ὑπάρχουν παρόμοιοι ἥρωες ποὺ θὰ μετρηθοῦν στὰ δάκτυλα.. Ἀναμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς ὀλίγους ὁ Τόμας Μὼρ εἶναι μιὰ φωτεινὴ μορφή.

Ὁ σημερινὸς θεατὴς παίρνει τὴν ἐξῆς θέσι ἀπέναντι στὸ δρᾶμα αὐτό. Ἀσφαλῶς δὲν τὸν ἐνδιαφέρει τὸ δικαιολογητικὸ ὅτι ὁ Μὼρ δὲν ἤθελε νὰ διαγράψη τὸν Πάπα, ποὺ σεβόταν καὶ νὰ ἀναγνωρίση τὸν Ἐρρῖκο. Ἐκεῖνο ποὺ τὸν συγκινεῖ εἶναι ὁ χαρακτῆρας τοῦ Μὼρ. Καὶ τὸν συγκινεῖ γιατὶ στὴ σημερινὴ ἐποχὴ αὐτὸ τὸ λουλοῦδι τῆς συνείδησης, τὸ ἤθος, ἔχει δυστυχῶς σβύσει ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα. Μὴ μοῦ πῆτε ὅτι ἕνας θεατὴς μὲ τίς παλιές ἀρχὲς μεγαλωμένος δὲν θὰ ἐνθουσιασθῆ ἀπὸ τὴν ἀγέρωχη ἐπιμονὴ τοῦ Μὼρ ἐμπρὸς στὸ Βασιλιᾶ του. Τὴν ἐγκρίνει καὶ παραδέχεται πὼς ἔτσι ἔπρεπε νὰ κάνη κάθε ἠθικὸς κι' ἀκέραιος ἄνθρωπος. Μὰ ποῦ νὰ βρίσκωνται αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι σήμερα;

Ἀπ' αὐτῆς τῆς πλευρᾶς ἂν πάρωμε τὸ ἔργο, βλέπομε τὴ μεγάλη του ἀξία στὴν ἐποχή μας καὶ πρέπει νὰ ἐκτιμήσωμε καὶ πάλι τὴν ἐκλογή τοῦ Κώστα Μουσούρη. Παραδίδει στὸ θεατρόφιλο κοινὸ ἕνα ἀξιόλογο ἔργο,